

KOMMUNAL- OG
DISTRIKTSDEPARTEMENTET
Postboks 8112 DEP
0032 OSLO

Høringssvar - gjennomføring av direktiv (EU) 2019/1024 om åpne data og viderebruk av informasjon i offentlig sektor i norsk rett

Vi viser til høringsbrev av 07.04.2022 om overnevnte sak.

Nasjonalbiblioteket har en rolle for Kulturdepartementet som ressursinstitusjon for opphavsrett, blant annet for biblioteksektoren. Nasjonalbiblioteket har også en sentral rolle og et mandat i å tilrettelegge for forskning og utvikling innen språkteknologi for norske språk gjennom Språkbanken og annen aktivitet.

- Språkdata

I konteksten av viderebruk av data ved offentlige institusjoner og foretak vil Nasjonalbiblioteket gjerne fremheve betydningen av tilgjengelighet av språkdata for utvikling av språkteknologiske løsninger av høy kvalitet for norsk språk. Nasjonalbiblioteket har siden 2010 hatt i oppdrag å drive Språkbanken, som har som formål å gjøre digitale grunnlagsressurser tilgjengelige for både forskning på og kommersiell utvikling av språkteknologi for norsk. Språkbanken tilbyr i dag språkteknologiske ressurser for norsk innenfor områder som talegjenkjenning, talesyntese, maskinoversettelse og tekst- og informasjonsanalyse. Språkbanken er Kulturdepartementets løsning på mangelen av tilgjengelig språklig grunnlagsmateriale for et komparativt lite språk som norsk.¹

I Prop. 108 L (2019–2020) Lov om språk (språklova) fremhever Kulturdepartementet betydningen av språklige grunnlagsressurser for språkteknologisk forskning og utvikling for å sikre norsk som et samfunnsbærende språk i lys av den teknologiske utviklingen.² Samtidig er det et gjennomgående problem at det finnes langt mindre tilgjengelige grunnlagsressurser for norsk språk enn for større språk som engelsk. Som fremhevet av departementet, produserer det offentlige store mengder språkdata, men det offentlige er også en viktig innkjøper av tjenester og språkteknologiske løsninger som genererer verdifulle språkdata. Tekst- og talemateriale fra det offentlige er derfor et viktig grunnlagsmateriale både for forskning og utvikling av språkteknologi. Dette har en viktig rolle i å sikre at språkteknologiske tjenester og produkter kan fungere godt på ulike samfunnsområder. Kulturdepartementet fremhever betydningen av at det legges til rette for gjenbruk av de store mengdene

¹ Prop. 108L (2019-2020) s. 43

² Prop. 108L (2019-2020) s. 41

offentlige og verdifulle språkdata som produseres og som genereres ved innkjøp av tjenester, både i form av oversettelser, begrepslister, lydfiler med transkripsjoner, samt ren tekst i form av f.eks. nettsider, rapporter og saksdokument. Herunder fremheves betydningen av tydelig praksis for lisensiering, samt at man sikrer at verdifulle språkdata som skapes ved offentlige innkjøp bevares i Språkbanken og kan benyttes fritt til språkteknologisk forskning og utvikling.³

Nasjonalbiblioteket vil fremheve at det offentlige Norge har en viktig rolle å spille for forskning og utvikling av språkteknologi, ved å sikre at språkdata i ulike sammenhenger fremstilt av det offentlige kan være en verdifull og tilgjengelig ressurs for slik aktivitet. Nasjonalbiblioteket vil oppfordre til at formålene fremhevet i Prop. 108 L (2019–2020) også vektlegges i implementeringen og innenfor rammene av direktivet om åpne data.

- Databaseretten

Som beskrevet i høringsnotatet s. 48-52 inneholder direktivet om åpne data en presisering av forholdet mellom sui-generis databaseretten etablert i databasedirektivet og reglene i direktivet om åpne data.

Departementet fremhever på s. 50 i høringsnotatet at art. 1 (6) ikke innebærer en endring i gjeldende rettstilstand, men er en klargjøring av rettstilstanden under PSI-direktivet. Nasjonalbiblioteket ser det her som en naturlig forståelse når art. 1 (6) kun er en klargjøring av den gjeldende rettstilstanden at dette også må ha vært gjeldende rett under det eksisterende PSI-direktivet.

Nasjonalbiblioteket anser også som et viktig poeng art. 1 (6) er en pliktbestemmelse. Som det fremgår av bestemmelsens ordlyd «skal ikke» databaseretten utøves av offentlige organer til å begrense viderebruk utover direktivets rammer. Det kan her bemerkes at sui-generis databaseretten ikke er regulert av de internasjonale konvensjonene om immaterialrettigheter det tas forbehold om i direktivets art. 1 (5). Sui-generis databaseretten er en særlig rettighet etablert i databasedirektivet på EU-nivå med formål om å bidra til investering i databaser i EU og den internasjonale konkurransedyktigheten til europeiske digitale industrisektoren.⁴ Direktivet har vært gjenstand for utredninger hvor verdien av å beholde sui-generis rettigheten har vært diskutert, spesielt sett i lys av manglende bevis for en positiv effekt av beskyttelsen på produksjonen av databaser i EU sammenlignet med andre stater hvor det ikke finnes lignende beskyttelser.⁵ I forslaget til en ny dataforordning har Kommisjonen også foreslått en ytterligere mindre begrensning i databaseretten for data generert av fysiske produkter og tilhørende tjenester.⁶

Et lovteknisk spørsmål Nasjonalbiblioteket mener kan ha praktisk betydning er forholdet mellom reglene i direktivet om åpne data og åndsverkloven § 14 om åndsverk som ikke har opphavsrettslig vern.

Under direktivet om åpne data er det avgjørende om handlinger er del av et offentlig organs «offentlige oppgaven», jf. direktivets art. 1 (2) a. Her avgrenses det mot «utlevering av dokumenter som produseres utelukkende på kommersielt grunnlag og i konkurranse med andre markedsdeltakere mot en avgift», jf. foralepunkt 22.

Åndsverkloven § 14 etablerer:

³ Prop. 108L (2019–2020) s. 46–47

⁴ Se Study in Support of the Evaluation of the Database Directive s. ii: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/study-support-evaluation-database-directive>

⁵ Se Study in Support of the Evaluation of the Database Directive s. 140

⁶ Dataforordning (Data Act) art. 35

«Lover, forskrifter, rettsavgjørelser og andre vedtak av offentlig myndighet er uten vern etter denne loven. Det samme gjelder forslag, utredninger, uttalelser og lignende som gjelder offentlig myndighetsutøvelse, og er avgitt av offentlig myndighet, offentlig oppnevnt råd eller utvalg, eller utgitt av det offentlige»

Med unntak av rettsakter omfattet av første punktum er det avgjørende at det gjelder «forslag, utredninger, uttalelser og lignende» som gjelder «offentlig myndighetsutøvelse» og at det er «avgitt av offentlig myndighet, offentlig oppnevnt råd eller utvalg, eller utgitt av det offentlige». Virkeområdet til direktivet om åpne data virker derfor videre enn § 14 siden det også omfatter andre pliktsubjekter. Det er også et spørsmål til hvilken grad «offentlige oppgaven» og «offentlig myndighetsutøvelse» er sammenfallende eller avvikende begreper.

I Høyesteretts dom i saken HR-2019-1725-A (Lovdata) kom domstolen frem til at Lovdatas database over Høyesterettsdommer var beskyttet av sui-generis databaseretten. Den var videre «klart» verken fremstilt som ledd i «offentlig myndighetsutøvelse» eller «avgitt av offentlig myndighet, offentlig oppnevnt råd eller utvalg, eller utgitt av det offentlige», jf. HR-2019-1725-A para. 48. Lovdata virket samtidig inntil en nylig vedtektsendring å «prima facie» falle inn under reguleringen i direktivet om åpne data, siden majoriteten i styret var oppnevnt av «offentligrettslige organen», jf. direktivets art. 2 (2) c. Spørsmålet om tilgang til databasen under det dagjeldende PSI-direktivet ble ikke behandlet av Høyesterett, men var oppe til behandling i lavere instanser.

Lovdata-saken viser at eventuelle sammenfall og avvik mellom de to regelverkene kan ha praktisk betydning. Nasjonalbiblioteket vil derfor oppfordre departementet til å ha et bevisst forhold til forholdet mellom de to regelsettene i det pågående lovarbeidet.

Nasjonalbiblioteket er for øvrig enig med departementets forståelse på s. 51 i høringsnotatet om at viderebruk av data som faller inn under direktivets virkeområde og er omfattet av sui-generis databaseretten ellers må følge direktivets system.

Med hilsen

Kjersti Rustad
Seksjonsleder

Olaus Ingskog Bergstrøm
juridisk rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk signert og har derfor ingen håndskrevne signaturer